

АНАЛИТИКАЛЫҚ АНЫҚТАМА

«Қостанай облыстық психикалық денсаулық орталығы» КМК (бұдан әрі — Орталық) қызметіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне жүргізілген ішкі талдау нәтижелері бойынша

Қостанай қаласы

«22» маусым 2026 жыл

I. КІРІСПЕ БӨЛІМ

- **Аналитикалық анықтаманың пәні:** Орталықтың құрылымдық бөлімшелері мен лауазымды тұлғаларының ұйымдастырушылық-басқарушылық, қаржы-шаруашылық, клиникалық-сараптамалық және әкімшілік қызметіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін ішкі талдау (СЖТІТ).
- **Жүргізуге негіздеме:** «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410-V Заңының 8-бабының 5-тармағы; ҚР Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі Төрағасының 2022 жылғы 30 желтоқсандағы № 488 бұйрығымен бекітілген СЖТІТ жүргізудің үлгілік қағидалары; «Қостанай облыстық психикалық денсаулық орталығы» КМК директорының 04.05.2026 жылғы № 264 бұйрығы.
- **Талдау объектілері:**
 - **Әкімшілік-басқарушылық және жалпы шаруашылық блогы:** Қаржы-экономикалық блок (бухгалтерия қызметі, аға экономист); Құқықтық сүйемелдеу және персоналды басқару бөлімі (заң қызметі, персоналды басқару қызметі); Мемлекеттік сатып алу бөлімі; IT-қызметі (аға жүйелік әкімші); Шаруашылық қызметі (әкімшілік-шаруашылық бөлігі — ӘШБ); Мониторингтік ақпараттық-аналитикалық орталық (МАО).
 - **Клиникалық блок және мамандандырылған бөлімшелер:** Психиатриялық қызмет; Консультациялық-диагностикалық бөлімше (КДБ); Пациенттерді қолдау және ішкі сараптама қызметі (ПҚІСК); Уақытша бейімдеу және детоксикация орталығы (УБДО); Мәжбүрлеп емдеу орталығы (МЕО); Аумақтық шалғайдағы бөлімшелер (Арқалық және Рудный бөлімшелері).
- **Талдау бағыты:** Орталықтың ішкі процестеріндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін, дискрециялық (таңдаулы) өкілеттіктер мен осал тұстарды анықтау, оқшаулау және азайту.
- **Талданатын кезең:** 2025 жылғы 01 шілдеден 2026 жылғы 30 маусымға дейін.
- **Талдау жүргізу кезеңі:** 2026 жылғы 12 мамырдан 2026 жылғы 12 маусымға дейін.

II. АҚПАРАТТЫҚ-АНАЛИТИКАЛЫҚ БӨЛІМ (АНЫҚТАЛҒАН НЕГІЗГІ ТӘУЕКЕЛДЕР)

Жұмыс топтарының деректерін шоғырландыру барысында Орталықта сыбайлас жемқорлыққа қарсы базалық механизмдердің енгізілгені анықталды: веб-сайтта сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл айдарлары, сенім телефондары, мөрленген «Өтініштерге арналған жәшіктер» жұмыс істейді. Дәрігерлік-консультациялық комиссиялардың (ДКК) шешім қабылдауының алқалылығы қамтамасыз етілген, ал үздіксіз процестер «Damumed» КМИС-ын, онлайн-БКА (бақылау-касса аппараты) және «1С:Кәсіпорын 8.3» бағдарламалық кешендерін интеграциялау арқылы автоматтандырылған.

Дегенмен, ішкі процестерді аудиттеу барысында төрт негізгі функционалдық блок бойынша бөлінген бірқатар реттеушілік олқылықтар, жүйелік осалдықтар мен дискрециялық өкілеттіктер анықталды:

1. Ақпараттық технологиялар, киберқауіпсіздік және деректерді қорғау

- **Жұмыстан шығу кезіндегі уақытша алшақтық («осал тұс» кезеңі):** Қызметкерлердің «Damumed» КМИС-тағы және жергілікті желідегі есептік жазбаларын бұғаттау қағаз жүзіндегі айналым парағы негізінде (жұмыстан шығушы тұлға тікелей өтініш білдірген фактісі бойынша) іске асырылады. Бұл еңбек қызметін нақты тоқтатқан адамның пациенттердің дербес және медициналық деректеріне қолжетімділігін сақтап қалатын қауіпті уақытша алшақтықты тудырады.

2. Қаржы-экономикалық қызмет, мемлекеттік сатып алу

- **ӘШБ қоймасынан тауарлық-материалдық құндылықтарды (ТМҚ) шұғыл («бейресми») босату:** Шаруашылық қызметінде материалдарды бөлім бастығының бұрыштамасы бойынша беру тәртібі регламенттелген. Алайда, апаттық жағдайларда шаруашылық бикелерінен (сестра-хозяйка) ауызша сұрау немесе WhatsApp мессенджері арқылы өтініш бойынша құндылықтарды босатып, кейіннен (айдың соңында) жалпы тізілімге енгізу тәжірибесіне жол беріледі. Бұл уақытша алшақтық құрылыс материалдары мен сантехниканы мақсатсыз жұмсау немесе уақтылы кіріске алмау үшін жағдай жасайды.
- **Периметр мен жүктерді физикалық бақылаудың әлсіздігі:** Бақылау-өткізу пунктіндегі (БӨП) кезекші күзетшілер бөгде және технологиялық көлік жүргізушілерінен тек ауызша сұрау алумен шектеледі. Кіретін/шығатын көлік құралдарын, сондай-ақ қолмен тасымалданатын заттарды физикалық және визуалды тексеру регламенттелмеген және жүргізілмейді, бұл материалдық құндылықтар мен тыйым салынған заттарды бақылаусыз әкету/әкелу тәуекелін тудырады.
- **Мемлекеттік сатып алу саласындағы лоббилеу тәуекелдері:** Күрделі клиникалық лоттар (дәрі-дәрмектер, мамандандырылған жабдықтар) бойынша техникалық ерекшеліктерді жобалау кезінде тәуелсіз сыртқы сарапшыларды тартудың тиімсіздігінен параметрлерді нақты өнім берушілерге бейімдеп, әдейі немесе абайсызда тарылту тәуекелі бар.

3. Стационарлардың өзіндік клиникалық-әкімшілік қызметі

- **Уақытша бейімдеу және детоксикация орталығы (УБДО):**
 - **Ведомствоаралық ақаулар тәуекелі:** Ішкі істер органдарымен (ПО) өзара іс-қимыл тоғысында ауыр соматикалық немесе хирургиялық патологиялары (бас жарақаттары, инсульттер) бар адамдарды алкогольдік мас болу белгісімен УБДО-ға жеткізу және орналастыру тәуекелдері бар, бұл пациенттердің өміріне қауіп төндіруі мүмкін.
 - **Дәрменсіз азаматтарды тексеру кезіндегі тәуекелдер:** Орташа және ауыр дәрежедегі интоксикация күйінде түскен адамдардың бағалы заттарын, ірі ақша сомаларын және құжаттарын алып қою, тізімдеу және сақтау процедурасы тұрақты бақылауды талап етеді, өйткені бұл тұрмыстық құқық бұзушылықтардың ықтимал аймағы болып табылады.

4. Кадр саясаты, құқықтық сүйемелдеу және комплаенс-бақылау

- **Персоналды жұмысқа қабылдау кезіндегі субъективті фактор:** Жұмысқа қабылдау кезінде бірінші басшының соңғы әңгімелесу кезеңі құзыреттер бойынша нақты балдық жүйесі бар бағалау чек-парақтарымен рәсімделмеген, бұл іріктеудің ашықтығын төмендетеді.
- **Сыртқы жұмыспен қамту кезіндегі мүдделер қақтығысының жасырын болуы:** Бос уақытында жеке тәжірибемен айналысатын медицина қызметкерлері өздерінің сыртқы жұмысының сипатын жыл сайын декларацияламайды. Бұл пациенттер ағынын мемлекеттік орталықтан жеке құрылымдарға жасырын түрде бағыттау тәуекелін тудырады.
- **Материалдық жауапты тұлғалардың ауыспауы (тоқырау тәуекелі):** Орталықта әкімшілік-шаруашылық блогы қызметкерлері мен жоғары тәуекел аймағындағы материалдық жауапты тұлғалардың жоспарлы ішкі ротациясының бекітілген кестесі жоқ.
- **Талап қою жұмысында процестік мерзімдерді өткізіп алу:** Мемлекеттік сатып алу бойынша шағым-талап қою жұмысы саласында контрагенттерді жоспарсыз/жоғары тәуекелді деп тану, яғни оларды жосықсыз қатысушы деп тану туралы сотқа талап қорытындыларын жіберудің заңмен белгіленген 30 күндік императивті мерзімін сақтау өте маңызды. Бұл процестік мерзімдерді өткізіп алу өнім берушіні жауапкершіліктен жасыру мақсатындағы жасырын сыбайлас жемқорлық сөз байласу белгісі болуы мүмкін.
- **Ішкі актілердегі латентті (жасырын) сыбайлас жемқорлық факторлары:** Орталықтың ішкі бұйрықтарында, регламенттерінде және ережелерінде лауазымды тұлғаларға ресурстарды субъективті бөлуге немесе мамандандырылған емдеуді тағайындауға мүмкіндік беретін бұлыңғыр дискрециялық өкілеттіктердің сақталу тәуекелі.

III. ҚОРЫТЫНДЫ

2025 жылғы 01 шілдеден 2026 жылғы 30 маусымға дейінгі есепті кезеңдегі шоғырландырылған талдау нәтижелері бойынша Орталық қызметінде ҚР қолданыстағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнамасын тікелей бұзушылықтар, бопсалау, заңсыз сыйақы алу фактілері немесе қылмыстық құқық бұзушылықтар тіркелген жоқ.

Орталықтың тұрақты сыбайлас жемқорлыққа қарсы инфрақұрылымы бар: ауруханаға жатқызу және әлеуметтік маңызы бар диагноздарды қою кезінде дара басшылық факторы барынша азайтылған (алқалы ДКК енгізілген), шалғайдағы бөлімшелер (Арқалық және Рудный бөлімшелері) кадрлық және қаржылық жағынан орталық әкімшілікке біріктірілген, бұл олардың автономды сыбайлас жемқорлық сипатын жояды. Мүлікті басқару, «E-QAZYNA» платформасы арқылы жалға беру, басшылыққа жалақы есептеу және мақсатты қаражатты (ТМККК, МӘМС) есепке алу процестері сыртқы мемлекеттік және ішкі автоматтандырылған бақылау жүйелерімен қорғалған. Кредиторлық берешек жоқ.

Осыған қарамастан, ТМҚ босатудың тіркелген ауызша тізбегі, БӨП-тегі тексеру регламентінің жоқтығы, кадрлық процестер мен мемлекеттік сатып алудағы тәуекелдер алдын алу сипатындағы нормативтік, ұйымдастырушылық және техникалық шаралар кешенін қабылдауды талап етеді.

IV. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРІН ЖОЮ ЖӨНІНДЕГІ ҰСЫНЫСТАР

Анықталған тәуекелдерді барынша азайту, пациенттердің құқықтарын қорғау және Орталық қызметін Қазақстан Республикасының заңнамасына толық сәйкестендіру мақсатында Орталық басшылығына келесі іс-шараларды орындау ұсынылады:

Киберқауіпсіздік және деректерді қорғау бойынша:

1. **Қолжетімділік құқықтарының «осал тұсын» жою:** Кадр қызметі мен IT-қызметінің бірлескен регламентін бекіту қажет. Оған сәйкес қызметкердің жұмыстан босатылғаны туралы электрондық хабарлама бұйрық шыққан күні (немесе жұмыстан шығудан 1 жұмыс күні бұрын) IT-бөліміне берілуі тиіс. КМИС-тағы есептік жазбаны бұғаттау физикалық айналым парағының тапсырылуын күтпестен, хабарлама алынған сәттен бастап нормативтік түрде 2 сағат ішінде жүргізілсін.

Клиникалық қызмет, стационарлық қызметтер (УБДО, МЕО) бойынша:

1. **Ерготерапияны (еңбекпен емдеуді) бақылауды орнату:** Пациенттердің нақты орындайтын жұмыстарының рұқсат парақтарына сәйкестігін тексеру үшін ПҚІСҚ-ның тоқсан сайынғы кенеттен тексерулерін өткізу.
2. **Пациенттердің жеке мүлкі мен қаражатын есепке алуды цифрландыру:** ПО-мен өзара іс-қимыл тоғысындағы тәуекелдерді азайту үшін УБДО мен МЕО-ға жеткізілетін адамдардың заттарын тексеру және тізімдеу процедураларына үздіксіз мониторингті қамтамасыз ету.

Қаржы-шаруашылық блогы және мемлекеттік сатып алу бойынша:

1. **ТМҚ-ны ауызша босату тәртібін жою:** ӘШБ қоймасынан құрылыс, шаруашылық материалдары мен сантехниканы кейіннен рәсімдеу міндеттемесімен ауызша немесе мессенджер (WhatsApp) сұраныстары негізінде беру тәжірибесіне тыйым салу. ТМҚ-ны кез келген босату тек ӘШБ бастығы қол қойған электрондық немесе қағаз жүзіндегі жүкқұжат болған жағдайда ғана берілген күні жүзеге асырылсын.
2. **БӨП-тегі бақылау режимін күшейту:** Ішкі рұқсат беру және объектішілік режим регламентін әзірлеу, бекіту және енгізу. Мүлікті ұрлау тәуекелдерінің жолын кесу үшін кіретін және шығатын технологиялық автокөліктерді визуалды тексеруге заңды құқығы бар мамандандырылған лицензияланған күзет қызметін тарту мәселесі қаралсын.
3. **Техникалық ерекшеліктерге тәуелсіз сараптама тарту:** Бәсекелестікті шектеуге жол бермеу мақсатында күрделі клиникалық лоттар бойынша баламалылықты бағалау үшін Орталық қызметкері болып табылмайтын сыртқы бейінді мамандарды (клиникалық фармакологтарды, УЗАКО-ның бас штаттан тыс мамандарын) тартуды тәжірибеге енгізу.

Кадр саясаты, құқықтық сүйемелдеу және комплаенс-бақылау бойынша:

1. **Жұмысқа қабылдау кезінде конкурстық чек-парақтарды енгізу:** Жұмысқа қабылдау кезіндегі субъективті факторды азайту үшін кандидаттардың Орталық директорымен соңғы әңгімелесу кезеңіне арналған, нақты критерийлер бойынша балдар қойылатын рәсімделген бағалау парақтарын (чек-парақтарды) әзірлеу және бекіту.
2. **Сыртқы жұмысты декларациялауды міндеттеу:** Бос уақытында жеке медициналық тәжірибемен айналысатын медицина қызметкерлерін пациенттерді мемлекеттік орталықтан жеке құрылымдарға жасырын бағыттауды болдырмау үшін сыртқы жұмысының сипаты туралы жыл сайын жазбаша декларация тапсыруды міндеттеу.
3. **Тәуекел аймақтарында міндетті ротация жүргізу:** Кадр қызметі тұрақты бейресми байланыстардың қалыптасуына жол бермеу мақсатында кіші және орта медициналық персоналдың, сондай-ақ әкімшілік-шаруашылық блогы қызметкерлері мен материалдық жауапты тұлғалардың жоспарлы ішкі ротациясының кестесін әзірлесін, бекітсін және 3 жылда 1 рет ротация жүргізсін.
4. **Процестік мерзімдерді өткізіп алу тәуекелдерін болдырмау:** Өнім берушілерді мемлекеттік сатып алудың жосықсыз қатысушылары деп тану туралы сотқа талап арыз беру үшін заңгерге материалдарды жіберудің заңмен белгіленген 30 күндік императивті мерзімінің қатаң сақталуы үшін мемлекеттік сатып алу бөлімінің мамандарына дербес тәртіптік жауапкершілікті бекіту.
5. **Ішкі актілерге сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама жүргізу:** Лауазымды тұлғалардың бұлыңғыр тұжырымдары мен дискрециялық артықшылықтарын толық жою мақсатында негізгі қызмет, кадрлар және сатып алу жөніндегі бұйрықтардың барлық жобаларын Құқықтық сүйемелдеу және персоналды басқару бөлімінің бастығымен міндетті түрде бұрыштауды және үздіксіз мониторингін қамтамасыз ету.

V. ҚОРЫТЫНДЫ ТҰЖЫРЫМ:

Орталық сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнаманы сақтаудың жоғары деңгейін көрсетіп отыр. Жұмысты ұйымдастыру қолданыстағы нормативтік талаптарды ескере отырып, жүйелі түрде құрылған.

Дегенмен, құрылымдық осалдықтар мен ықтимал тәуекелдердің болуы тұрақты мониторингті, профилактикалық іс-шараларды және ішкі бақылауды күшейтуді талап етеді.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін ішкі талдау нәтижелері Орталықтың ресми сайтында орналастырылсын.